

Evaluation of COVID-19 Pandemic Process through the Case of Konuralp Museum

Pınar Pınarcık

Düzce University

ABSTRACT

The Coronavirus Disease (COVID-19) caused by the SARS-CoV-2 virus, which emerged unexpectedly, has affected the whole world in many social-economic-cultural-political aspects. Since it is a contact-infected disease, physical isolation has been emphasized with the onset of the pandemic. This situation has led to a number of obligations in both public and social life. The field of culture was also affected by this process. While education and business life were carried out remotely, sometimes short and sometimes long curfews were experienced. Areas where people gathered collectively were closed. Museums were also among these. In our study, we examined how this process affected museums, especially small museums such as Konuralp Museum. Konuralp Museum is located in Prusias and Hypium (Konuralp) ancient city. It consists of two sections where both archaeological artifacts and ethnographic artifacts are exhibited. In recent years, scientific research in the ancient city has been providing inventory diversity for the museum. However, as we mentioned, it is a small museum and therefore has been far away from many innovations that have developed in recent museums. Today, museums have left their traditional structure, and the development of digital technologies has brought innovations in the digital sense, which has been reflected in museums around the world. During the pandemic, many museums have experienced perhaps the most accessible period in this way. Many museums around the world have updated their websites and actively used their social media accounts. With functions such as virtual exhibitions, virtual tours, virtual education, entertainment, and communication, they did not stop communicating with their visitors during the pandemic, managed to attract people to museums, and even increased the number of visitors. In this study, carried out with phenomenology, one of the qualitative research methods, the effects and suggestions brought about by the pandemic process were examined in interviews with Konuralp Museum employees.

Keywords: COVID-19, pandemic, physical isolation, museum, digitalization

Type: Research

Article History

Received: 19.09.2023

Accepted: 12.10.2023

Published: 02.11.2023

Corresponding Author:

Pınar PINARCIK

SCREENED BY

Suggested Citation

Pınarcık, P. (2023). Evaluation of COVID-19 pandemic process through the case of Konuralp Museum. *Journal of International Museum Education*, 5(Special Issue), 52-61. <https://doi.org/10.51637/jimuseumed.1362598>

About The Author

Pınar Pınarcık, she completed his undergraduate education at Ege University, Department of Protohistory and Near-Eastern Archaeology in 1999, her master's degree at Dokuz Eylül University, Department of Archaeology in 2005, her doctorate at the Department of History at the same university in 2012. In 2013, she started her career as a member of assistant professor in the Department of Ancient History at Düzce University and she currently continues her duty as a member of Assoc. Prof. at the same university. She has continued to work on Ancient Anatolian history, Ancient Near East history, historical geography and urban research, cultural heritage, etc. E-mail: pınarpınarcık@duzce.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-6757-1719>

COVID-19 Pandemi Sürecinin Konuralp Müzesi Örneği Üzerinden Değerlendirilmesi

Pınar Pınarcık

Düzce Üniversitesi

ÖZ

2019 yılının Aralık ayında önce Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan ve sonra yayılım gösteren SARS-CoV-2 virüsünün neden olduğu Koronavirüs Hastalığı (COVID-19) tüm dünyayı sosyal-ekonomik-kültürel-politik olarak birçok açıdan etkilemiştir. Solunum veya temas ile bulaşan bir hastalık olduğu için salgının başlamasıyla birlikte fiziksel izolasyona önem verilmiştir. Bu durum gerek kamusal alanda gerek sosyal hayatta birtakım zorunlulukları doğurmuştur. Kültür alanı da bu süreçten etkilenmiştir. Eğitim, iş hayatı uzaktan yürütülürken, bazen kısa bazen uzun süreli sokağa çıkma yasağı yaşanmıştır. İnsanların toplu olarak bir arada buldukları alanlar kapatılmıştır. Bunlar arasında müzeler de bulunmaktadır. Bu çalışmada salgın sürecinin müzeleri -özelinde Konuralp Müzesi gibi küçük ölçekli müzeleri- nasıl etkilediği ele alınmıştır. Konuralp Müzesi, Prusias ad Hypium (Konuralp) Antik Kenti'nde bulunmaktadır. Hem arkeolojik eserlerin hem de etnoğrafik eserlerin sergilendiği iki bölümünden oluşmaktadır. Son yıllarda içinde bulunduğu antik kentte süren bilimsel araştırmalar müze için envanter çeşitliliği sağlamaktadır. Ancak küçük ölçekli bir müzedir ve bu yüzden son dönem müzelerde gelişen pek çok yenilikten bir hayli uzak kalmıştır. Günümüzde artık müzeler geleneksel yapısını bırakmış, dijital teknolojilerin gelişmesi, dijital anlamdaki yenilikleri beraberinde getirmiş bu durum dünya genelindeki müzelere yansımıştır. Pandemi sürecinde birçok müze bu yolla belki de en çok ulaşılabildikleri dönemi yaşamışlardır. Dünya genelinde birçok müze sitelerini güncellemiş, sosyal medya hesaplarını aktif bir şekilde kullanmıştır. Sanal sergiler, sanal turlar, sanal yolla eğitim, eğlendirme, iletişim kurma gibi işlevleriyle salgın sürecinde ziyaretçileriyle iletişimini kesmemiş, insanları müzelere çekmeyi başarmış hatta ziyaretçi sayılarını artırmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden biri olan olgubilim ile gerçekleştirilen bu çalışmada Konuralp Müzesi çalışanları ile gerçekleştirilen görüşmelerde pandemi sürecinin beraberinde getirdiği etkiler ve öneriler irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, pandemi, fiziksel izolasyon, müze, dijitalleşme

Tür: Araştırma

Makale Geçmişi

Gönderim: 19.09.2023

Kabul: 12.10.2023

Yayınlanma: 02.11.2023

Sorumlu Yazar:

Pınar PINARCIK

SCREENED BY

Önerilen Atf

Pınarcık, P. (2023). COVID-19 pandemi sürecinin Konuralp Müzesi örneği üzerinden değerlendirilmesi. *Uluslararası Müze Eğitimi Dergisi*, 5(Özel Sayı), 52-61. <https://doi.org/10.51637/jimuseumed.1362598>

Yazar Hakkında

Pınar Pınarcık, lisans eğitimini 1999 yılında Ege Üniversitesi Protohistorya ve Önasya Arkeolojisi Bölümü'nde, yüksek lisansını 2005 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Arkeoloji Bölümü'nde tamamlamıştır. 2012 yılında yine aynı üniversitede Tarih Bölümü'nde doktorasını bitirmiştir. 2013 yılında Düzce Üniversitesi Tarih Bölümü'nde Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalı'nda Dr. Öğr. Üyesi olarak göreve başlamış ve halen aynı üniversitede Doç. Dr. olarak görevine devam etmektedir. Eski Anadolu tarihi, Eski Önasya tarihi, tarihi coğrafya ve kent araştırmaları, kültürel miras vb. konularda çalışmalarını sürdürmektedir. E-mail: pınarpınarcık@duzce.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-6757-1719>

EXTENDED ABSTRACT

Since the earliest periods of history, there have been many epidemic and pandemic epidemics. Although epidemics occur as a biological phenomenon, they have consequences that concern the whole society. They affect people in many aspects such as economical, psychological, social, political and cultural. The Coronavirus Disease (COVID-19) caused by the SARS-CoV-2 virus, which is a global epidemic all over the world, has caused unexpected changes in our individual and social lives. It was first seen in December 2019 in Wuhan in China, and then spread all over the world. In January 2020, it was recognized as a pandemic virus by the World Health Organization (WHO) and a number of measures were taken. Since it is a contact-infected disease, physical isolation - quarantine and isolated lives - have been emphasized. Education and business life were conducted via the internet. Schools, workplaces, shopping malls, theaters, cinemas, museums, in short, all kinds of social and public areas were closed. All these closures have had negative aspects. Among these, museums, which constitute the subject of our study, have also been very affected.

Museums, which play an important role in preserving history and passing it on to future generations, play a major role in protecting cultural heritage by building a bridge between the past and the future. In April 2020, the International Council of Museums (ICOM) and UNESCO conducted a number of studies on how museums, which closed their doors to visitors in April 2020, will adapt to the global pandemic and what ways they can support institutions, especially staff, taking into account the current situation. As in all other fields, digital communication has come to the fore at the beginning of the solutions produced. Cooperation with non-governmental organizations working in the field of museology, network connections of universities, communication with the masses through social media, webinars, seminars, workshops, conferences of experts on the subject have been tried to overcome the deficiencies experienced in the field of closure. The digitalization of museums, which had already started before the pandemic, gained momentum in this process, therefore museums became accessible to everyone without the perception of time-space. In this process, museums have updated their websites, transferred their existing exhibitions to the digital environment, kept visitors' interest in museums alive with their activities such as collection portals, social media accounts and digital initiatives developed in the field of social media (#hashtag/#tag), attractive audiovisual productions, virtual tours, online exhibitions, strengthening social networks, games, educational content, etc. In our study, we also have discussed the Konuralp Museum in terms of the impact of the Coronavirus Disease (COVID-19), which is a global epidemic, on museums, which is one of the social activity areas of people. In our study, in-depth interview and disceptation technique was used within the scope of qualitative research method to understand how the Coronavirus Disease (COVID-19) affected Konuralp Museum in museums. While this is an important data collection tool, it is one of the most powerful methods used to

understand the whole. Document analysis, another qualitative research method, was also used. The study was conducted in Konuralp Museum. The population of the study consists of Konuralp Museum employees.

Konuralp Museum is located in Prusias ad Hypium (Konuralp) ancient city. The museum, which started to be built in 1996 and opened to visitors in 2003, was established with the aim of preserving the cultural heritage of the ancient city. As mentioned above, the negativities experienced with the closure of museums during the epidemic disease process, which constitutes the subject of our study, were tried to be obviated by a number of methods. When we consider this in the case of Konuralp Museum, Konuralp Museum was also affected by this situation, as it is the case throughout the world. As a result of our interview with Konuralp Museum employees, they stated that during the pandemic period, due to the full closure in March 2020, their museums were without visitors and that they performed administrative duties without visitors for a long time. Konuralp Museum did not organize online webinars, talks, panels, exhibitions or similar activities during this period. We learned that they do not currently have online catalogs. As the reasons for not using digital communication, they stated that they are closed to all kinds of innovations for now because it is an old museum and there are plans to move to a new building. They also added that the museum's infrastructure is inadequate. On the other hand, museum staff agreed that digital communication is very useful, should be used and can be a solution to reach visitors in such situations. Local or foreign tourists accompanied by a guide continued to visit the Konuralp Museum except during the full closing times. It was observed by the authorities that each visitor complied with the physical distance or the rules to be followed. Konuralp Museum did not carry out any work with non-governmental organizations and universities in the city where it is located during the pandemic process. We received the answer that Konuralp Museum was not ready for such a pandemic process. With our study, we found that medium and large-sized museums attract attention with their digital organizations, while small museums such as Konuralp spend this process calmly and routinely. Because this type of small museums do not have sufficient background and technical facilities.

In this study, we examined what was done/needed to be done by comparing the data obtained from museum practice during the pandemic with the findings shared in the literature. The pandemic experienced all over the world has caused us to be caught unprepared for this process. The future will show the results of the measures taken to overcome the process, which developed rapidly out of necessity. The digitalization of museums was already a foreseen change. However, the positive and negative aspects of this will be revealed by the scientific studies of experts in the relevant field. Based on this, it will be determined how museums will keep up with the digital transformation.

GİRİŞ

Eskiçağ'dan günümüze endemik, epidemik ve pandemik karakterli pek çok salgın hastalık¹ yaşanmıştır. Salgın hastalıklar biyolojik bir olgu olarak ortaya çıksa da insan ve genelinde toplumu her alanda -ekonomik, sosyal, psikolojik, kültürel, siyasi, dinî, vb.- birçok açıdan etkilemiştir. Yaşadığımız zaman dilimine denk gelen, tüm dünyada küresel bir salgın olan SARS-CoV-2 virüsünün neden olduğu Koronavirüs Hastalığı (COVID-19), bireysel ve sosyal hayatımızda beklenmedik değişimlere yol açmıştır. İlk olarak 2019 yılı Aralık ayında Çin'in Wuhan şehrinde görülmüş oradan tüm dünyaya yayılmıştır. 2020 Ocak ayında Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organisation- WHO) tarafından pandemik bir virüs olarak kabul edilmiştir (Akyol 2020, 73). Salgının başlamasıyla birlikte fiziksel izolasyona önem verilmiş, sosyal hayata ara verilmiş ya da bu ilişkiler uzaktan yürütülmeye başlanmıştır. Eğitim hayatı, iş hayatı internet üzerinden yürütülmüş, seyahat etme kısıtlanmış, bazen kısa bazen de uzun süreli sokağa çıkma yasağı yaşanmış, okullar, alışveriş merkezleri, kütüphaneler, kafeler, restoranlar, tiyatrolar, sinemalar, ören yerleri, müzeler vb. kamusal alanlar kısacası insanların bir arada bulunacakları her türlü alan kapatılmıştır. Bu önlemler gerek ekonomik gerekse de sosyal hayatı sekete uğratmıştır (Nar 2020, 383). Çalışma konumuzda bizde küresel bir salgın olan Koronavirüs Hastalığının (COVID-19), insanların sosyal etkinlik alanlarından biri olan müzelere etkisi özelinde Düzce Konuralp Müzesi ele alınmıştır. Konuralp Müzesi'nin 2020 yılının Nisan ayında kapılarını ziyaretçilere kapatmak zorunda kalması, bu sürecin etkileri ve sürece dair aldıkları önlemleri –hatta diğer müzelerden farklı bir önlem alıp almadıkları- müze çalışanları ile yapılan görüşmeler ve diğer istatistiki bilgiler bağlamında değerlendirilmiştir.

Fotoğraf 1. Konuralp müzesi arkeolojik eserler bölümü

¹“Salgın hastalıklar yayılma alanları ve etkiledikleri insan sayısına göre sınıflandırılmaktadır. Sürekli veya zaman zaman tek bir yerin veya işletmenin hayvanlarını yakalayan hastalıklara dar salgın denilmektedir. Hastalığın ortaya çıktığı yerden yayılıp bir başka yerde görülmesine andemilendemi, belli bir bölgede veya birkaç ülkede normalinden fazla görülmesine epidemik, kıtalararası veya küresel yayılma özelliği göstermesine ise pandemik/pandemik denilmektedir.” Kılıç 2020, 23.

²<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/3.5.71600.pdf> Erişim Tarihi 04.01.2023

Düzce Konuralp Müzesi

Müzeler, tarihin korunmasında ve gelecek nesillere aktarılmasında önemli rol üstlenmiştir. Antik ve modern uygarlıkların gelenekleri, kültürleri, sanatları, ritüelleri kısacası geçmiş ve bugünün kültürel mirasını korurlar. Müzeler *geçmiş ve gelecek arasında köprüdür* (Yüce 2022, 249, 251). Müzeler insanların sosyal etkinlik alanlarından birisidir. “Müze” Yunanca, ilham perilerinin (muses) tapınağı olan mouseion'dan gelmektedir. Eşdeğer nitelendirmeler, Fransızca'da: musée; İspanyolca'da: museo; Almanca'da: museum; İtalyanca'da: museo; Portekizce'de museu'dur (ICOM, 2010'dan aktaran Kandemir-Özlem 2015, 20). (ICOM) Türkiye Milli Komitesi Yönetmeliği'nin Bölüm II, 4. maddesine göre; *Kültür eserlerini koruyan ve bu eserleri etüd, eğitim ve bedii zevki yükseltme amacıyla toplu halde teşhir eden kamu yararına çalışan, sanata, ilme, sağlığa, teknolojiye ait koleksiyonları bulunan müesseselere müze adı verilir*². Çalışma bölgesi olan Konuralp Müzesi, Prusias ad Hypium (Konuralp) Antik Kenti'nde bulunmaktadır. 1996 yılında inşa edilmeye başlanan, 2003 yılında ziyarete açılan müze antik kentin kültürel mirasını yaşatmak amacı ile kurulmuştur. Müze 3 teşhir salonu, 1 laboratuvar, 2 depo, 1 konferans salonu ve idari bölümlerden oluşmaktadır. Müzede, 1.848 arkeolojik, 491 etnografik ve 3.898 sikke olmak üzere toplam 6.237 eser bulunmaktadır³. Arkeolojik eserler Tunç Çağı'ndan Doğu Roma'ya kadar çeşitli dönemleri kapsamaktadır. Bu eserler, pişmiş toprak ve mermer heykelcikler, metal eserler, takılar, cam kaplar ve mezar hediyelerinden oluşmakta ve kronolojik olarak sergilenmektedir⁴. Bununla birlikte müze kurulmadan önce kentte ve çevresinde ele geçen birçok arkeolojik eser yakın olan kentlerdeki müzelere gönderilmiş ve günümüzde bu müzelerde sergilenmektedir. Bunlar içinde öne çıkan, mülajı Arkeoloji Salonunda sergilenen aslı İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde olan Tanrıça Tykhe Heykelidir (Okan 2016, 10). 1931 yılında Düzce İli, Konuralp Mahallesi'nde bulunan heykelin toplam yüksekliği 2.65 metredir. Daha çok görülen formu olan Tykhe ile özdeşleştirilen başının üstünde kule taç yerine bu heykelde yarım ay şeklinde, tepesi yüksek, plastik bitkisel motiflerle işlenmiş bir kalathos (çanak) taç bulunmaktadır. Sağ kolu kırık olarak ele geçen heykelin sol kolunda içinde muhtemelen bölge ile ilgili olan meyvelerin yer aldığı bir cornucopia (bereket boynuzu) ve onun yanında bebek Tanrı Pluto (Asklepios-sağlık-zenginlik) yer alır. Heykelin yapım özellikleri dikkate alınca MS 2. yüzyıla tarihlendirilmektedir (Okan 2016, 10). Konuralp Müzesinin Taş Eserler Salonunda Orpheus Mozaığı dikkat çekmektedir. 1950'li yıllarda şehrin güney tarafındaki bir tarlada tesadüfen bulunan mozaik, bir Roma villasının zemininde yer almış olan bir zemin döşemesidir⁵. Mozaığın tamamının konservasyonu yapılmış olup

³<https://duzce.ktb.gov.tr/TR-210467/duzce-konuralp-muzesi.html> Erişim Tarihi 04.01.2023

⁴<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/duzce/gezilecek/yer/konuralp-muzesi> Erişim Tarihi 05.01.2023

⁵ Prusias ad Hypium mozaığı, Orpheus'un merkez bir figür olarak bir kaya üzerine oturmuş olması ve etrafının paradeisos'un hayvanları tarafından çevrelenmesiyle geleneksel bir biçimde düzenlenmiştir. Orpheus'un merkezine oturduğu yuvarlak panonun dört köşesine dört ayrı mevsimin personifikasyonu yerleştirilmiştir. Orpheus ve hayvanlar ile mevsimlerin bulunduğu panonun çerçeve süslemesinde

ve günümüzde en ilgi çeken eserlerden biri olarak sergilenmektedir. Yine aynı yıl ve yerde bulunan, müze envanteri içinde olup sergilenmeyen bir başka mozaik ise Akhilleus Mozaïği'dir⁶. Villanın A odasında bulunan Orpheus Mozaïği ve B odasında bulunan Akhilleus Mozaïği sanatsal özellikleri ve yetkinlikleri göz önünde tutulunca öncelikle korunmaya sonra sergilenmeye değer niteliktedir (Tülek 2009, 144). Salonda bir yüzü sağa, diğer yüzü sola bakan iki yüzü Roma Tanrısı Janus Heykeli de önemli eserler arasındadır.

Müzenin iç içe olduğu bir diğer bölümü etnoğrafik eserlerin sergilendiği yerdir. Kente dair geleneksel motiflerin, eserlerin sergilendiği etnografya salonunda, el işlemleri, yöresel kıyafetler, süs eşyaları, mutfak kapları, aydınlatma gereçleri, tartı aletleri, kişisel eşyalar, kılıçlar, tüfekler vb. sergilenmektedir. Oldukça küçük olan müzenin bahçesinde de eserler bulunmaktadır. Bunlar arasında antik kentte yapılan bilimsel çalışmalar sırasında çıkan mimari parçalar, heykel kaidesi, bomoslar (adak yazıtları), ostohekler (ölü küllerinin bulunduğu küçük taş lahitler), şehir yasası yazıtları, pythoslar (büyük depolama küpleri), çok sayıda mezar stelleri (mezar taşları), çeşme parçaları, İslami mezar taşları yer almaktadır⁷. Bahçedeki en dikkat çeken eser ise MS 1. yüzyıla ait lahit mezardır. Müzenin hemen girişinde karşımıza çıkan lahit 1.20 m. yükseklik, 1.22 m. genişlik, 2.47 m. uzunluğa sahiptir⁸. Üzerinde kabartma olarak öküz başlarının taşıdığı çelenkler, ortasında yazıtsız bir tabula ansata ve alt kısmında çeşitli hayvan betimleri -domuz, aslan, kartal, balıkçıl kuşu vb.- bulunmaktadır.

Fotoğraf 2. Konuralp Müzesi etnoğrafik eserler bölümü

tek sıra halinde sarılı ikili halat kullanılmıştır. İç içe geçerek kesişen dairelerden oluşan dikdörtgen biçimindeki bordür; üst kısa kenarda iki sıra, alt kısa kenarda üç sıra, uzun kenarlarda ise tek sıradır. Koyu kahverengi art arda sıralanmış üçgenlerden oluşan bordür, mozaïği en dışta çeviren son desendir. Doğal ortamın göstergesi olan kaya, ağaç ve bitki motifleri kullanılmamıştır. Prusias ad Hypium Orpheus mozaïği, sahip olduğu stilistik ve ikonografik özellikler itibarıyla M.S. 3. yüzyılın sonu - 4. yüzyılın başlarına ait olmalıdır (Sezer 2015, 123).

⁶Çok az bir kısmı korunmuş olan mozaik parçası üzerinde üç adet yazıt bulunmaktadır. Bu yazıtta sol başta Genç Kızlar (παρθένου), ortada Deidameia (Δηιδάμεια) ve onun sağında Purrhos (Πύρρο[ς]) yazmaktadır. (Sezer 2018, 207).

⁷<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/duzce/gezilecek/yer/konuralp-muzesi> Erişim Tarihi 05.01.2023

⁸Konuralp'in batısındaki Tepecik Nekropolü'nde bulunmaktadır (Dikmen ve Toruk 2017, 197).

⁹Dijital iletişim yolları aslında salgından önce başlamış sanal müzecilik uygulamasını da içine alan modern müzecilik kapsamında zaten var olan bir çalışmaydı. Küresel salgınla birlikte yeni dünya düzeninin bir parçası

Pandemi Döneminde Konuralp Müzesi

Salgının tüm dünyayı etkisi altına alması ile en katı önlemlerden biri olarak hayatımıza giren karantina kavramı, izole yaşamlar, uzaktan eğitim/uzaktan çalışma insanların bir araya gelmemesi adına üretilen çözümlerden birkaçıdır. Yapılan araştırmalara göre bu durumdan 85.000'den fazla kurum etkilenmiş ve kriz sırasında farklı aralıklarla değişen süreler boyunca kapılarını kapatmak zorunda kaldıkları görülmüştür. Bu yasaklamaların sonucunda 2020 Nisan ayında müzeler de ziyaretçilere kapılarını kapatmıştır. Bu kapanmaya dair Uluslararası Müzeler Konseyi (ICOM) ve UNESCO tarafından bazı çalışmalar yapılmıştır. Buna göre müzelerin her kriz dönemi toplumun bilgi alışverişi yapabileceği, insanların buluşacağı ve iyileşeceği gibi sebepler göz önünde tutularak açık kaldığını ve toplum açısından ne kadar önemli olduğunu, ICOM'un tam da şu sıralar çok daha fazla sorumluluk alabileceği vurgulanmıştır (Akyol 2020, 74). Salgının en ivme kazandığı dönemlerde UNESCO ve ICOM tarafından müzelerin küresel salgına nasıl uyum sağladığı ve sonrasında kurumları, başta personel olmak üzere mevcut durum göz önünde tutularak, destekleme yollarının neler olabileceğinin araştırılması ile ilgili birtakım çalışmalar planlanmıştır. Konu ile ilgili anketler yapılmış, dijital iletişim⁹ yollarına hız verilmiş ki bu sürecin sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi için müze güvenliğini ve koleksiyonların korunmasını da hesaba katmışlardır. Bunlara ek olarak, müzecilik alanıyla ilgili çalışmaları olan sivil toplum örgütleri ile işbirliği, üniversitelerin ağ bağlantıları, sosyal medya üzerinden kitleler ile iletişim, konu ile ilgili uzmanların webinarlar, seminerler, çalıştaylar, konferanslar aracılığıyla kapanma konusunda yaşanan eksiklikler giderilmeye çalışılmıştır (Akyol 2020, 75). Müzelerde dijitalleşmeye verilen önem aslında salgından önce başlamıştır. Dijital teknolojilerin gelişmesi, dijital anlamdaki yenilikleri beraberinde getirmiş bu durum dünya genelindeki müzelere de yansımıştır (Agostino vd. 2020, 3). Pandemi sürecinde kurumlar sitelerini güncellemiş, var olan sergilerini dijital ortama aktarmış kapanmanın olumsuzluğunu sanal deneyime dönüştürmesi için çaba göstermişlerdir (Erkmen vd. 2020 273). Böylece müzeler zaman-mekân algısını bir kenara bırakarak herkes için erişilebilir olmuştur (Polat 2021, 179).

olan bilgisayarlar, kameralar kısacası teknolojik gelişmeler ile birlikte alternatif olarak hayatımıza iyice sızmıştır. Aslında sanal müze türleri 20. yüzyılın sonlarından itibaren vardır. Bu yöntemle dünyanın farklı coğrafyalarındaki insanlar müzelere ulaşmış, 7/24 kesintisiz müze turo yapabilmıştır. Akyol 2020, 77. Böylelikle müzeler kitlesel iletişim araçlarına dönüşmüştür. Erkmen vd. 2022, 273. Salgın süreci ve sonrası ile ilgili yapılan bazı araştırmalar Web siteleri ve platformlar aracılığıyla artan çevrimiçi aktivasyonun Covid 19 sonrası dönemde müzelerin ve kültür kurumlarının çekiciliğini artırdığı yönünde olmuştur. Sosyal ağlar (Facebook, Twitter, Instagram vb.) salgın sürecinde sosyal mesafe kurallarının yarattığı fiziksel mesafenin yarattığı boşluğu doldurmuştur. (Palumbo 2022, 4). Salgın sürecinin yönetilmesinde çok olumlu olsa da dijitalleşmenin bazı dezavantajları da bulunmaktadır. Müzeler insanların sosyalleşmesi ve kültürel geziler açısından önemli merkezlerdir. Dijital dünya insanların bir araya gelmesini gerekli kılmaz, temas, samimiyet, sosyalleşme açısından eksik bırakmaktadır.

YÖNTEM

Çalışmada COVID-19'un müzeler özelinde Konuralp Müzesini nasıl etkilediğini anlayabilmek için nitel araştırma yöntemlerinden biri olan olgubilim kullanılmıştır. Veriler görüşme yoluyla toplanmıştır. *"Derinlemesine mülakat ya da görüşme tekniği, nitel araştırmada kullanılan veri toplama tekniklerinden biridir."* (Özbey 2021, 823). Bu önemli bir veri toplama aracı olurken, bütünü anlamak için kullanılan en güçlü yöntemlerden biridir. Aynı zamanda nitel araştırma yöntemlerinden bir diğeri olan doküman incelemesine başvurulmuştur. Doküman incelemesi, araştırılan konu ile ilgili yazılı materyallerin toplanıp, analizlerinin yapılmasını kapsamaktadır (Ekinci 2021, 62).

Çalışma Konuralp Müzesinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Konuralp Müzesi'nde çalışan üç personel oluşturmaktadır. Görüştüğümüz kişilerden Türkan 38 yaşında olup, Atatürk Üniversitesi Arkeoloji bölümünden mezun olmuştur. Müzede arkeolog olarak çalışmaktadır. Bir diğer görüşmeci Cemal 40 yaşındadır. İstanbul Üniversitesi Sanat Tarihi bölümünden mezun olmuştur ve müzede uzman olarak çalışmaktadır. Diğer bir görüştüğümüz kişi Buket güvenlik görevlisi 43 yaşında olup güvenlik görevlisi olarak çalışmaktadır.

BULGULAR

Günümüzde artık müzeler geleneksel yapısını bırakıp, kültürel prototip müzeleri olmak yerine daha yenilikçi bir anlayış içine girmiştir. *İçerikleri, misyonları, işleyiş ve yönetim biçimleri nedeniyle çeşitlilik sergilemektedir* (Kandemir ve Özlem 2015, 21). Bu yüzden farklı kategorilerde müzeler vardır. Bu çeşitliliği sağlayan noktalardan biri sergilenen eserlerin yer aldığı koleksiyon çeşitliliğidir¹⁰. Bu çeşitlilik ve diğer farklı nedenlerle birlikte müzelere ilginin giderek arttığı görülmektedir. Ancak kriz dönemlerinde (salgın hastalık, doğal afet, savaş vb.) zorunlu kapanmalar bu durumu sekteye uğratmaktadır. Çalışma konusunu oluşturan salgın hastalık sürecinde müzelerin kapanması ile yaşanan olumsuzluklar yukarıda da bahsedildiği gibi birtakım yöntemlerle giderilmeye çalışılmıştır. Bunu Konuralp Müzesi örneğinde ele alındığında dünya genelinde olduğu gibi Konuralp Müzesi de bu durumdan bir hayli etkilenmiştir. Konuralp Müzesi çalışanları ile yapılan görüşme sonucunda pandemi döneminde Mart 2020 içinde Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile tam kapanma nedeniyle müzelerinin ziyaretçisiz kaldığı uzun süre ziyaretçi olmadan idari görev yaptıklarını belirtmişlerdir. Pandemi sürecinde birçok kurum çalışmalarını uzaktan/çevrimiçi sürdürmüştür. Konuralp Müzesi bu süreçte çevrimiçi webinarlar, konuşmalar, paneller ya da benzeri faaliyetleri gerçekleştirememiştir. Dünyada ve Türkiye'de bazı müzelerde sosyal medya kanalları kullanılmış hatta bu süreçte iletişimden kaynaklı bu müzelerin takipçi sayılarında artış olmuştur. Konuralp Müzesinin Facebook, Twitter

hesapları varken, Instagram hesabı bulunmamaktadır. Müze bu kanallar aracılığıyla bu süreçte takipçilerine özel bir paylaşım yapmamış ancak müzeyi ziyarete gelenler kendilerini bu müzede etiketleyerek, aktif olarak kullanmışlardır. Müze çalışanları sosyal medyanın kullanılmaması ile ilgili bakanlığın yasak koyduğunu dile getirmiştir. Pandemi sürecinde çevrimiçi sergi ya da benzeri bir aktivite, çevrimiçi yetişkin veya çocuk etkinliği, sanal rehberli turlar düzenlemediklerini aktarmışlardır. Güncel koleksiyonunuzu ve sergilerinizi izleyiciyle çevrimiçi/online olarak buluşturduunuz mu sorumuza olumsuz yanıt aldık. Zaten hâlihazırda çevrimiçi katalogları olmadığı bilgisini öğrendik. Bu süreçte sadece birkaç uzman tarafından Zoom ile eğitim verildiği ve yine bakanlık tarafından müze ve MEB çalışanlarına Zoom üzerinden müzecilik hakkında konferans verildiği aktarılmıştır. Kısacası pandemide müzeler ve insanlar arasında kopan iletişimin sağlanması için belli başlı büyük müzeler ve dünyadaki diğer müzelerde olduğu gibi dijital iletişim yolunu kullanmadıklarını ifade etmişlerdir. Dijital iletişimi kullanmama gerekçeleri olarak eski bir müze olduğu ve yeni binaya geçilme planları olduğu için şimdilik her türlü yeniliğe kapalı olduklarını yani ertelediklerini belirtmişlerdir. Aynı zamanda müzenin alt yapısının yetersiz olduğunu da eklemişlerdir. Bunun yanı sıra müze çalışanları dijital iletişimin oldukça faydalı olduğunu, kullanılması gerektiğini ve bu gibi durumlarda ziyaretçilere ulaşmak için çözüm olabileceği konusunda hemfikirlerdir.

Pandemi sürecinde tam kapanma dönemlerinde müzeye ziyaretçi kabul etmediklerini tam kapanma süreçleri hariç ve özellikle pandeminin sonuna doğru ziyaretçilere izin verdiklerini belirtmişlerdir. Ancak bu sayının normal zamanlara göre oldukça az olduğunu vurgulamışlardır. Gelen ziyaretçilere önlem olarak ateş kontrolü ve sosyal mesafe kurallarını uyguladıklarını da eklemişlerdir. Pandemi sürecinde müzede sosyal mesafe kurallarına uyarı afişleri asılmış. Personel ve ziyaretçilere ateş kontrolü yapılmış. Maskesiz girişlere izin verilmemiş. Sosyal mesafeye uygun ziyarete destek faaliyetleri kararları alınmış ve müze binasında hem çalışan hem ziyaretçiye uygun hijyenik ortamlar oluşturulmuş. Pandemi sürecinde ilköğretim, lise, üniversite yani örgün eğitimin sürdüğü diğer eğitim kurumlarından müzeye kültürel geziler tam kapanma zamanı dışında hep sürmüş ve öğretmenler eşliğinde çocuklara anlatım yapılarak rehberlik hizmeti vermişler. Yine tam kapanma zamanları hariç rehber eşliğinde yerli ya da yabancı turistler Konuralp Müzesini ziyaret etmeye devam etmişler. Her gelen ziyaretçinin fiziksel mesafe veya uyulması gereken kurallara uydukları yetkililer tarafından gözlenmiş. Konuralp Müzesi pandemi sürecinde bulunduğu kentteki sivil toplum örgütleri, üniversite ile aralarında herhangi bir çalışma yürütmemiş. Ve yine müzenin eserlerini çalışmak isteyen veya çalışan akademisyenler, araştırmacılar ya da müzede herhangi bir bilimsel çalışma ile ilgili talep olmamış.

¹⁰Arkeolojik ve Tarihi Müzeleri, Sanat Müzeleri, Etnografya Müzeleri, Doğa Bilimi Müzeleri, Yer Bilimi Müzeleri, Bilim ve Uzay Müzeleri, Savaş Müzeleri, Endüstri Müzeleri, Teknoloji Müzeleri vb. (Barakazı 2020, 893).

Müzelerin ve Konuralp Müzesinin böyle bir pandemi sürecine hazırlıklı olup olmadığı ile ilgili soruya hazırlıklı olunmadığı yanıtı verilmiştir. Sebebi olarak da yakın zamanda böyle bir salgın sürecinin yaşanmaması gösterilmiştir. Konuralp müzesinin bundan sonra olacak herhangi bir salgın, doğal afet vb. kriz günlerine hazır olmadığını, hatta Düzce’de yakın zamanda bir deprem yaşandığı yine bu süreçte de tedbirlerin yetersiz olduğu ayrıca sunulmuştur. Bu gibi süreçler için daha kapsamlı çalışmaların yapılması gerektiği önerilmiştir. Bunun için kendi iç bünyelerinde kararlar alınmadığı, bir daha bu veya buna benzer süreçler yaşanır diye deneyimleri ve neler yapmaları gerektiğine dair önlemler almadıklarını görülmüştür. Son 10 yılda müzelerin dijitalleşmesi yönünde artan gelişimin müzelerinde başlamadığını ancak 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli 11 olup ili kapsayan deprem felaketinden sonra ancak müzedeki eserlerin envanterinin dijital ortama aktarıldığı katılımcılar tarafından söylenmiştir. Bu arada müzenin dijitalleşmesi yolunda atılacak adımlar için müzedeki çalışan personelin yeterli yetkinliğe sahip olduğunu belirttiler. Katılımcılar eserlerin dijital ortama aktarılmasını olumlu buluyor ancak zaman alacağını belirtiyorlar. Aslında müzelerinin dijitalleşmesinin pandemiden önce hatta 2014 yılından önce planladıklarını ancak daha yeni geçmeye başladıklarını dile getirmişlerdir. Pandemi sonrası Konuralp Müzesinde herhangi bir değişim olmadığı belirtilmiştir. Konuralp Müzesinde sözleşmeli çalışan olduğu ve pandemi sürecinde müzeden işten çıkarılan insanlar olmadığı da görüşmeler sonucunda elde edilen bilgilerdendir.

Fotoğraf 3. Konuralp Müzesi bahçesi

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Toplumun ve insanların değişen ihtiyaçlarına göre zaman içinde gelişim gösteren müzeler, çok yönlü kurumlardır. En önemli

işlevlerinden biri, geçmişteki ve günümüzdeki kültürel mirası gelecek nesiller için korunmasına dair olan geleneksel rolleridir. Müzeler, zamanla geleneksel rollerinin yanında daha geniş sosyal çevreyi kucaklayıcı yelpazeler sunmaya başlamıştır. Sahip olduğu koleksiyonları halk ile paylaşmanın yanı sıra günümüzde otantik, estetik, ilham verici ve öğrenme deneyimlerinin gerçekleşeceği yerler olarak da karşımıza çıkar (Calluso- D’Angelo 2022, 25). Müzeler, ziyaretçi çekmek ve kültürel deneyimlerini zenginleştirmek için dijital teknolojiyi kullanmaya başlamış bu da içeriklerini çeşitlendirmelerini gerektirmiştir (Milic 2022, 142). Bu dijitalleşme son 10 yılda fazlasıyla artmıştır. Özellikle Covid 19 sağlık krizinden sonra dijital alandaki dönüşüm hız kazanmıştır¹¹. Salgın sürecinde tecrit ve sosyal izolasyon, dijital teknolojiler sayesinde, uzaktan da olsa kültürel mirasın paylaşımına izin vermiştir. Hatta bu süreç dijitalleşmenin¹² gelecekte de hızla artacağını göstergelerinden biri olmuştur (Calluso- D’Angelo 2022, 23, 25). Birçok araştırmacı müzelerin dijitalleştirilmesinin olumlu yönleri üzerinde hemfikirlerdir. Kurumsal anlamda dijital yenilikler bilgiye hızlı ve erişilebilirlik katar. Bu konuda yapılan anketlerde ziyaretçilerin de bu durumdan memnun olduğuna dairdir (Calluso- D’Angelo 2022, 26). Yine yapılan analizlerde müzelerde dijital teknoloji kullanımının ziyaretçiyi desteklediği ve dönüştürdüğü ileri sürülmüştür (Tranta- Kyprianos 2022, 215). Yeni normalde izleyicilerle bu yolla iletişim kurmaya çalışan müzelerin etkinlik türleri arasında koleksiyon portalları, sosyal medya hesapları ile sosyal medya alanında geliştirilen dijital girişimler (#hashtag/#etiket), çekici görsel-işitsel prodüksiyonlar, sanal turlar, çevrimiçi sergiler, müzelerin sosyal ağlarının güçlendirilmesi, oyunlar, eğitim içeriği vb. aktiviteleri kapsamıştır. Bunlar kapalı kaldıkları dönemlerde ziyaretçilerin müzelere olan ilgisini canlı tutmak için müze profesyonellerinin kullandığı yöntemlerden bazılarıdır (Tranta- Kyprianos 2022, 215, 220).

Müzelerin dijitalleşmesi ihtiyaçtan kaynaklı yani bir nevi zamanın gerekliliği olarak görülmektedir. Günümüz ve geleceğin gençlerini (Z kuşağı) düşününce hayatlarının her alanında bu kadar aktif kullandıkları dijital uygulamalar ve dijital deneyimleri konumuz özelinde müzelerin geleceğini oluşturmasında da önem arz etmektedir. Aksi takdirde yenilikleri takip edemeyen, ayak uyduramayan her oluşuma/kuruma ilgi azalacak ve kalıcı olamayacaktır (Calluso- D’Angelo 2022, 30; Milic 2022, 139). Bu yüzden müzelerin güncel trendleri takip etmesi gerekli olmuştur (Milic 2022, 142). Kültürel mirasın aktarılmasında önemli rolü olan müzelerin insanlara ulaşmada daha hızlı ve erişilebilir olan dijital uygulamalar/teknolojiler ile kendisini güncellemesi bu misyonunu yerine getirmesinde önem arz etmektedir. Bu sayede daha çok insana ulaşmak mümkün olacaktır ve müzelerin toplum içindeki rolü pekişecektir (Calluso- D’Angelo 2022, 30). Küresel salgında dünya genelinde müzelerin neredeyse tamamı kapalı olduğu süre içinde dijital aktivitelerini artırmıştır (Stefanidou 2022, 180). 2010 yılından günümüze kadar sosyal medyanın her alandaki gücü fark edilir oranda artmaya başlamıştır. Pandemi sürecinde "sosyal görünürlük" olarak müzelerin sosyal medyada

¹¹Covid 19 müzeler dâhil hemen hemen her alanda dijital teknolojinin kullanımını hızlandırmaya katkıda bulunmuştur (Tranta vd., 2021, 633).

¹²Dijital dönüşüm hem kurumları/kuruluşları hem toplumu etkilemektedir (Stefanidou 2022, 178).

ne denli görünür olduğu da belirlenmiştir. Bu da dijital kanallar aracılığıyla iletişimi ölçen göstergelerden biridir (Erkmen 2020 vd., 284).

Akıllı teknolojiler farklı kaynaklara erişimi artırma vb. konularda insanların davranışını etkileme potansiyeline sahiptir. Bu özellikleri sayesinde günümüzde referans alınarak birçok kültürel sektörde değişime yol açmıştır. Bunların içinde müzelerde gelmektedir. Hatta buna bağlı olarak "akıllı müze" olarak yeni bir müze kavramı doğmuştur¹³. Bu müzeler, ilgi çekici yönüyle, öğrenmeye, dokunmaya, hissetmeye farklı duyguları deneyimlemeye yol açarak insanları müzeye teşvik eder ve kişinin kişisel deneyimini şekillendirir (Sepe-Marzullo 2022, 75). Dijitalleşme ile modern müzecilik çalışmaları hız kazanmıştır. Sanal müze turları bu gelişimin bir parçasıdır. "Klasik müzelerin tarihi eser ve koleksiyonlarınının 360 derece görüntülerle ekrana yansıtılıp çevrimiçi ortamda gezilebilmesi imkânı tanıyan dijital mekânlara sanal müze denilmektedir" (İlhan, Tokmak, Aktaş 2021, 78). Farklı coğrafyalarda olup, müzeleri ziyaret etme şansı olmayanlar için alternatif bir şans olmasının yanında bazen kapalı mekânlarda ya da kalabalık ortamlarda olmayı sevmeyen insanlar içinde 7/24 erişilebilir olması avantaj sağlamaktadır (Kasapoğlu 2020, 77). Zamandan, ekonomiden, ulaşımdan tasarruf da sağlar (İlhan, Tokmak, Aktaş 2021, 78). Müzeler sanal yolla eğitim, eğlendirme, iletişim kurma gibi işlevleriyle salgın sürecinde ziyaretçileriyle iletişimini kesmemiş hatta düzenlediği bilimsel ve diğer aktivitelerle ziyaretçi sayılarını artırmıştır. Hatta Kasapoğlu'na göre, "Paradoksal olarak, kapıları kapalı olsa bile, müzelere daha önce hiç bu kadar ulaşılammıştır" (2020, Kasapoğlu 77). Gerek pandemi dönemi gerek değişen yaşam koşullarının dayatması sonucu müzelerin dijital uygulamalar aracılığıyla insanlara ulaşmasının bir diğer sebebi de ekonomik kaynaklıdır. Nisan 2020'de neredeyse dünyadaki tüm müzeler kapatıldı ve Avrupa'daki kültürel faaliyetlerin cirosu önceki yıla kıyasla %31 azaldı. Bu sürecin telafi edilmesi için dijital yolla iletişim zorunlu olmuştur (Greco 2022, 281).

Dijitalleşme, pandemi sürecinde iletişim kurmak için etkili olmuştur ancak yine de bu konu ile ilgili çalışma yapanları düşündürülen yönleri de vardır. Uzaktan yürütülen iletişimin fiziksel ziyaretin yerini tutup tutmayacağı sorunsalı bunlardan biridir? Eğer süreç böyle ilerlerse tabii ki bunun sonuçları olacaktır. Çünkü müzeler sergileri ile daha geniş sosyalleşme imkânı sağlarken, insanların duygularını harekete geçirerek aynı zamanda bilgilendirerek zamanda yolculuk yapmalarını sağlar. Bir bellek deposu olma rollerinin yanı sıra sahip olduğu materyalleri sunup, toplumun bilgisinin, tarih bilinci farkındalığının artmasını ve kültürel miras ile temasını sağlar (Tranta vd., 2021, 645). Yüz yüze iletişim eksikliği sosyal bağları

azaltırken, fiziksel yakınlığın verdiği güven ve samimiyetin hissedilmemesine sebep olur. Paylaşmanın sihri bozulurken bu ve benzeri birtakım sonuçların geleceğin toplum yapısına yansımaları düşündürücü olmaktadır. Yine birçok alanda yaşanan eşitsizliğin sonucunda teknolojiye eşit erişime sahip olmayan insanları düşününce bu ne kadar çözüm olarak mümkün olmaktadır sorunsalı bir diğer başlıktır (Tranta vd., 2021, 633). R. Palumbo, dijital katalogların¹⁴ kültürel kurumların gelişimine katkı sağlamasının inkâr edilemediğini ve bunların koleksiyonları koruma¹⁵ ve belgeleme açısından da önem arz ettiğini kabul eder. Ancak ziyaretçilerin kültürel mirası doğrudan deneyimlemesi konusunda yetersiz kaldığını ileri sürer (Palumbo 2022, 15). Palumbo, pandemi sürecinde müzeler için bazı eksikliklerin giderilmesinde geçici çözüm olmasını kabul ederken bazı sanal rehberli turlarda kültür turistlerinin beklentilerini karşılamadıklarını, bu gibi uygulamaların kültürel mirasın deneyimi konusunda sınırlı özgürlük alanı yarattığını ileri sürer (Palumbo 2022, 16). Aslında tam da bu noktada Kasapoğlu tarafından ileri sürülen ve diğer önemli sorunsallardan bahsetmek gerekir. "Her şeyi dijitalleştirmek doğru mudur? Bunun kararını kim vermelidir? Dijitalleştirilebilen kültürel mirasın güvenliği ne şekilde sağlanabilir? Kültürel mekân olarak kabul edilen müzeler zaman içinde kaybolur mu?" (Kasapoğlu 2020, 83-84). İşte pandemi sürecinin getirdiği ve hatta zaten öncesinde de küreselleşen dünyada internet kullanımının yaygınlaşmasının sonucu olarak dijital dönüşümün gerekliliğini tartışan ve bu konuda öngöründe bulunan ICOM'un (Kasapoğlu 2020, 82). -ve alanla ilgili uzmanların- çalışmaları önümüzdeki günlerde sürecektir. Bununla birlikte araştırma konusu özelinde pandemi sürecinde -fiziki olarak kültür mekânlarının kapalı olduğu zamanları- müzeleri irdelediğimiz için burada dijitalleşmenin olumlu olumsuz yönleri çok derine inerek tartışılmamıştır. Ancak normal rutinde müzelerin ziyaret edilme oranları, ziyaretçi kitlesi (yaş-cinsiyet-yerli-yabancı turist vb.), halkın daha çok ilgisini çekmek yani halk için daha ulaşılabilir olması için neler yapılması gerektiği ve dijitalleşmenin bunlara olumlu/olumsuz etkileri önemli sorunsallar arasındadır. Bunları da göz ardı etmemek lazım.

Sonuç olarak, beklenmedik bir şekilde karşılaştığımız SARS-CoV-2 virüsünün neden olduğu Koronavirüs Hastalığı (COVID-19) tüm dünyada her alanda ciddi problemlere yol açmıştır. Salgının hızlı yayılımının engellenmesi için uygulanan sağlık önlemleri sosyal-psikolojik-ekonomik olarak her sektöre etkilemiştir. Bunlar arasında kültür sektörü ve müzeler de bulunmaktadır. İnsanların bir arada buldukları alanlar, kamusal alanlar makale özelinde müzelerin kapatılması zorunlu bir hale dönüşmüştür. Bunun üzerine her alanda kullanılan yöntemlerden biri olarak internet aracılığıyla uzaktan/çevrimiçi yollarla iletişim sürdürülmüştür. Özellikle sosyal medya, sanal

¹³"Akıllı müze" kavramı farklı kültürlerin çatışması ve yeni fikirlerin ve projelerin yanı sıra yenilikçi sanatsal çözümler, estetik, duygular ve deneyimin teşvik edilmesiyle ilişkilendirilir (Sepe and Marzullo 2022, 75, 76).

¹⁴"Ortaya çıkan önemli ayrıntılardan biri de müzede bulunan ve sergilenen objelerin, sergilerin dijitalleştirilerek sanal ortamda sergilenebilir hâle getirilme gerekliliğidir. Daha önce dikkat çekilen, bunu başarabilecek yetkin eleman yetiştirme sorunsalının yanında, dijital arşiv oluşturabilmek ve olası dijital hırsızlıklara karşı da bu arşivi koruyabilmek, bu arşivin güvenilirliğini ne şekilde

sağlamak gerekliliği de üzerinde düşünülmesi gereken önemli konulardandır." (Akyol 2020, 83).

¹⁵Covid 19 pandemisi sırasında birçok müze teknolojiyi kullandı. Erişebilirliği arttırmak koleksiyonların ve sergilerin dijitalleşmesi çevrimiçi yayınlanması ihtiyacını doğurmuştur. Bu durum siber güvenliğe yönelik tehdit ve önlemleri beraberinde getirmiş ve onun daha ön plana çıkmasına yol açmıştır (Aydingün 2022, 366, 367).

ortamlar, dijital iletişim yolu kriz döneminde oldukça etkili ve kullanılan mecralar olmuştur. Orta ve büyük ölçekli müzeler yaptıkları organizasyonlarla ilgi çekmişlerdir. Ancak çalışma konusu olan Konuralp Müzesi ve ona benzer küçüklükteki müzeler için bu durum geçerli olmamıştır. Yapılan araştırmalar küçük ölçekli müzelerin dijital müze oluşturmada geri kaldığını doğrulamaktadır (Palumbo 2022, 15). Çünkü bu ölçekteki müzeler yeterli altyapı ve teknik imkâna sahip değildir. Çevrimiçi hatta genel olarak dijital yolla kurulan iletişim için müzedeki personelin teknolojiye yatkınlığı önemlidir. Konuralp Müzesi çalışanları bu konuda yetkin olabileceklerini belirtmiş olsalar da çevrimiçi sergiler, sanal turlar ya da benzeri faaliyetleri düşününce bu konuda ayrıca bir eğitimin alınması gerektiğini düşünüyoruz. Yapılan görüşmede müzedeki personelin böyle bir eğitimin alınmadığı görülmüştür. Konuralp Müzesi örneğinde müzenin ekonomik açıdan da bu yönlü iletişimde teknik alt yapısı yoktur. Konuralp müzesi on beş çalışana sahiptir. Yıllık ortalama 20 bin ziyaretçiye sahip. Salgın sürecinde bu sayı sürecin gidişatına göre değişmiştir. 2020 yılında 2261 kişi, 2021 yılında 6664 kişi, 2022 yılının Kasım ayında Düzce’de meydana gelen depreme kadar 19821 kişi ziyaret etmiştir. Kasım ayında olan deprem sonrası müzede olan tahribattan dolayı sadece müzenin bahçesi ziyaretçilere açık olurken iç kısmı kapalı olmuştur. Pandeminin ilk yılında tam kapanma zamanları haricinde salgının yoğunluğuna göre azalan/artan ziyaretçi sayıları gözlenmiştir. Salgının kontrol altına alınması ile birlikte tekrar yüz yüze iletişime geçilmiştir. Müze, kış aylarında daha çok örgün eğitim kurumlarının ziyaretine sahne olurken yaz aylarında yurt içi ve yurt dışından gelen ziyaretçiler olmuştur. Buna ek olarak özellikle Mayıs ayında kutlanan “Müzeler Haftası” etkinlikleri kapsamında ziyaretçi sayısındaki artış dikkate değerdir. Konuralp Müzesi şu an yukarıda belirtildiği gibi deprem sebebi ile ziyaretçi kabul etmezken müzenin geleceği ile ilgili planlama yapılmaktadır. Görüşleri alınan müze personeli bu planlamanın çok önceden düşünüldüğünü aktarmıştır. Çünkü müzenin fiziki mekânı yapılan çalışmalarda çıkan eserleri dahi sergilemeye yeterli değil. Ancak müzenin başka bir yere taşınıp taşınmayacağı ya da burada kalırsa nasıl bir yenilenme geçireceğinin bazı sebeplerden dolayı net olmadığı belirtilmiştir.

Bu çalışmada salgın sürecinde müze pratiğinden ele geçen verilerle, literatürde paylaşılan bulguları karşılaştırarak neler yapıldı/yapılması gerekiyordu konusu irdelenmiştir. Tüm dünyada yaşanan salgın bu sürece hazırlıksız yakalanmamıza yol açmıştır. Yukarıda tartışıldığı üzere zorunluluktan kaynaklı hızlı olarak gelişen bir süreci atlatmak için alınan önlemler ne kadar kalıcı olacaktır bunu önümüzdeki günler gösterecektir. Ancak bu deneyim -uzaktan/çevrimiçi/sanal- zaten değişen yaşam koşullarının da getirdiği ve öngörülen bir değişimdi. Salgın süreci bu konuda bizlere hızlandırılmış bir deneyimi gösterdi. Tam o sıralarda bu konu ile ilgili çalışmalar yapılmış olup ileride yapılacak çalışmalara kaynaklık edeceklerdir. Ancak yine de bunlar yeterli değildir. Çünkü yapılan anket, analiz ya da benzeri bilimsel çalışmalarda daha çok büyük ölçekli müzeler ve merkezdeki müzeler ele alınmıştır. Hatta bu koleksiyonlarıyla farklı içerikte olan tüm müzeleri de kapsayan geniş bir yelpazede yapılmalıdır. Dijital dönüşümün müzeler için olumlu-olumsuz

yönleri ilgili alandaki uzmanların ve katılımcıların bilimsel çalışmalarını ile ortaya konulacaktır.

Etik Kurul Belgesi: Çalışma küçük bir grup yetişkinle, tamamen gönüllülük esasıyla gerçekleştirildiğinden ve temel bulgular dokümanlar yoluyla elde edildiğinden dolayı etik kurul belgesine gerek duyulmamıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı: Yazar herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Destek ve Teşekkür: Bu çalışmada verdikleri değerli bilgilerle katkıda bulunan Konuralp Müzesi çalışanlarına çok teşekkür ederim.

KAYNAKÇA

- Agostino, D., Arnaboldi, M. & Lampis, A. (2020). Italian state museums during the COVID-19 crisis: from onsite closure to online openness. *Museum Management And Curatorship*, 35(4), 362-372.
- Aydın, Ş. (2022). Pandemi ve müzelerde siber güvenlik, Ozan Hetto (Ed.), *Ülker Ardiçoğlu'na Armağan Müzeciliğe ve Kültüre Adanmış Bir Ömür Arkeoloji, Sanat Tarihi ve Tarih Yazıları*, (ss. 361-371). Kitabevi Yayınları.
- Barakazı, M. (2020). Koronavirüs salgınının müze ziyaretleri üzerine etkisi: İzmir örneği. *Atlas Journal*, 6(34), 892-901.
- Calluso, C. & D'Angelo, V. (2022). The impact of digitalization on organizational change catalysts in museums. In *Handbook of Research on Museum Management in The Digital Era* (pp. 20-36). IGI Global.
- Dikmen Ç. B. & Toruk F. (2017). Prusias ad Hypium Antik Kenti üzerinde bir yerleşim: Konuralp. *Researcher*, 5(4), 176-210.
- Ekinci, B. (2021). Covid-19 salgını sürecinde çevrimiçi gerçekleştirilen müze eğitimi ve uygulamaları dersindeki öğrenci ürünlerinin incelenmesi. *Uluslararası Müze Eğitimi Dergisi*, 3(1), 56-73. <https://doi.org/10.51637/jimuseumed.985700>
- Erkmen, A. E., Kılıç, M. A. & Kutsal, D. (2020). Covid-19 salgını sürecinde İstanbul'daki sanat müzelerinin erişilebilirliği: sosyal medya ve dijital uygulamalar üzerinden bir değerlendirme. *MSGSÜ Sosyal Bilimler*, 2(22), 271-289.
- Greco, F. (2022). Cultural startups and the challenge of phygital approaches: cases from Italy. In *Handbook of Research on Museum Management in the Digital Era* (pp. 280-294). IGI Global.
- İlhan, G. O., Tokmak, A. & Aktaş, V. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sanal müze deneyimleri. *Uluslararası Müze Eğitimi Dergisi*, 3(1), 74-93.
- Kandemir, Ö. & Özlem, U. (2015). Değişen müze kavramı ve çağdaş müze mekânlarının oluşturulmasına yönelik

tasarım girdileri. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 5(2), 17-47. DOI: 10.20488/austd.01850

Kasapoğlu A. Ü. P. (2020). Covid-19 küresel salgın dönemi ve sonrası müze etkinlikleri, *Milli Folklor*, 32(127), 72-86.

Kılıç, O. (2020). Tarihte küresel salgın hastalıklar ve toplum hayatına etkileri. Muzaffer Şeker, Ali Özer ve Cem Korkut (Ed.), *Türkiye Bilimler Akademisi*, (ss.13, 54).

Milic, N. (2022). Digitalising the museum. In *Handbook of Research on Museum Management in the Digital Era* (pp. 138-154). IGI Global.

Nar, M. Ş. (2020). Covid-19 salgını ve dönüşümün etkisi: şimdi ve sonrası. *İmgelem*, 4(7), 363-382. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/imgelem/issue/58047/815350> adresinden erişilmiştir.

Okan, E. (2016). Tykhe ya da Fortuna. *Tykhe Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1(1), 1-14.

Özbey, İ. B. (2021). Koronavirüs salgınının toplumsal yapı üzerindeki etkileri: Erzurum örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(3), 821-839.

Palumbo, R. (2022). Surviving Covid-19: what museums and cultural institutions can do to attract cultural tourists and get through the pandemic. *International Review on Public and Nonprofit Marketing*, 1-22.

Polat, B. D. (2021). Covid-19 pandemi sürecinde müzelerde çevrimiçi (online) eğitim etkinliklerine yönelik bir değerlendirme: İstanbul ve New York. *Journal Of Arts*, 4(3), 177-188.

Sezer, S. S. (2015). The Orpheus mosaic of Prusias ad Hypium. *Journal of Mosaic Research*, 8, 123-140.

Sezer, S. S. (2018). Prusias ad Hypium Akhilleus mozaïği. *Journal of Mosaic Research*, 11, 207-224. DOI: 10.26658/jmr.440620

Stefanidou, A. (2022). The Onassis stegi and Metropolitan Museum of Art in New York: Cases at the beginning of COVID-19–an indicative audience research. In *Handbook of Research on Museum Management in the Digital Era* (pp. 175-205). IGI Global.

Tranta, A., Alexandri, E. & Kyprianos, K. (2021). Young people and museums in the time of Covid-19. *Museum Management and Curatorship*, 36(6), 632-648.

Tranta, A. & Kyprianos, K. (2022). Phygital experience in museums in the COVID-19 era: Educational context, reflections, examples of best practice. In *Handbook of Research on Museum Management in the Digital Era* (pp. 206-226). IGI Global.

Tülek F. (2009). Bitinya-Paflagonya bölgeleri mozaik külliyat 2007 çalışması. 26. *AST 1*, 141-146.

Yüce, A. (2022). Digital transformation-oriented innovation in museum settings via digital engagement: Virtual reality. In

Handbook of Research on Museum Management in the Digital Era (pp. 248-264). IGI Global.

İnternet Kaynakları:

<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/duzce/gezilecek yer/konuralp-muzesi>

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/3.5.71600.pdf>

<https://duzce.ktb.gov.tr/TR-210467/duzce-konuralp-muzesi.html>